

Національна академія аграрних наук України
Інститут овочівництва і баштанництва

О. Д. Вітанов

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

Навчально-методичний посібник

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА**

О.Д. ВІТАНОВ

**ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОБНИЦТВА
НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР**

Навчально-методичний посібник

Галузь знань 20 – АГРАРНІ НАУКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВО
Спеціальність – 201 – АГРОНОМІЯ

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

УДК 631.53.02:635.1/7

*Затверджено рішенням Координаційно-методичної ради
Інституту овочівництва і баштанництва НААН
(протокол № 3 від 14 листопада 2023 р.)*

Вітанов О. Д.

Технологічні аспекти виробництва насіння овочевих культур.
Навчально-методичний посібник. Вінниця : ТВОРИ, 2023. 112 с.

Рецензенти:

Івченко Т. В., доктор с.-г. наук, професор, завідувач лабораторії генетики, генетичних ресурсів і біотехнології Інституту овочівництва і баштанництва НААН;

Мельник О.В., канд. с.-г. наук, завідувач відділом новітніх технологій вирощування овочевих і баштанних культур Інституту овочівництва і баштанництва НААН.

У даному навчально-практичному посібнику стисло (проспект) висвітлено основні технологічні аспекти виробництва насіння овочевих і баштанних культур у формі лекцій, лабораторних та практичних занять. Наведено основні питання, що стосуються системи ведення насінництва, сортових і посівних якостей насіння, інспектування (польового оцінювання) сортових посівів, сортових вирізняльних ознак овочевих та баштанних рослин, їх біологічних особливостей, технологій вирощування насіння, вимог до умов його зберігання. До кожної теми занять додається список рекомендованих жерел. Для викладачів та здобувачів (аспірантів) ступеня за напрямом підготовки **доктор філософії** спеціальностей: 201 «Агрономія» та 203 «Садівництво і виноградарство» вищих аграрних навчальних закладів та науково дослідних установ.

УДК 631.53.02:635.1/7

© Вітанов О. Д., 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Змістовний модуль 1. Система ведення насінництва овочевих рослин	5
Тема 1. Виробництво добазового та базового насіння (лекція)	5
Тема 2. Основи насіннезнавства овочевих рослин (лекція)	14
Змістовний модуль 2. Сучасні технології виробництва насіння однорічних овочевих рослин	19
Тема 3. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Гарбузових культур (лекція)	19
Тема 3. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Гарбузових культур (лабораторне і практичне заняття)	27
Тема 4. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Пасльонових культур (лекція)	36
Тема 4. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Пасльонових культур (лабораторне і практичне заняття)	43
Змістовний модуль 3. Сучасні технології виробництва насіння дворічних овочевих рослин	50
Тема 5. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Цибулевих культур (лекція)	50
Тема 5. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Цибулевих культур (лабораторне і практичне заняття)	59
Тема 6. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Коренеплідних культур (лекція)	64
Тема 6. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Коренеплідних культур (лабораторне і практичне заняття)	76
Тема 7. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Капустяних культур (лекція)	82
Тема 7. Науково-практичні засади адаптивних технологій виробництва насіння Капустяних культур (лабораторне і практичне заняття)	91
Змістовний модуль 4. Сортовий контроль у насінництві	96
Тема 8. Державний сортовий контроль (лекція)	96
Тема 8. Державний сортовий контроль (практичне заняття)	102
Тема 9. Внутрішньогосподарський сортовий контроль (лекція)	108

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни професійної підготовки «Технологічні аспекти виробництва насіння овочевих культур» є надання здобувачеві ступеня доктора філософії теоретичних, прикладних знань та практичних навичок з різнобічних напрямів (агробіологічні, агротехнологічні, агроекологічні) ефективного управління процесами формування кількісних та якісних параметрів насіння овочевих культур за умови максимально можливого збереження навколишнього середовища.

Згідно з вимогами навчальної дисципліни здобувач ступеня доктора філософії (аспірант) повинен:

- знати: пріоритетні напрями та тенденції розвитку насінництва овочевих культур; теоретичні основи повноцінного використання продуктивного потенціалу насінневих рослин; основи дослідної справи; принципи функціонування технологій різного спрямування; основи формування якісного насіння та посадкового матеріалу; підходи до розробки технологічних процесів і операцій; методи визначення якості насіння та посадкового матеріалу;

- вміти: працювати з джерелами інформації для визначення пріоритетних напрямків розвитку підгалузі; формувати стратегію проведення досліджень на перспективу; визначати методіку поточних досліджень; розробляти принципово нові підходи щодо проведення досліджень; всебічно та фундаментально аналізувати наукові результати з можливістю їх подальшого удосконалення та впровадження;

- володіти: методикою закладання вегетаційних, польових дослідів, супутніх досліджень; сучасними приладами та обладнанням; методами визначення якості насіння та посадкового матеріалу.

Змістовний модуль 1 (12 год.)

Система ведення насінництва овочевих рослин

Тема 1. Виробництво добазового та базового насіння (6 год.).

Насінництво овочевих рослин – підгалузь овочівництва.

Завдання насінництва овочевих рослин.

Категорії насіння. Сортові та посівні якості насіння.

Причини погіршення господарсько-біологічних якостей насіння.

Самостійна робота (4 год.)

Список рекомендованих джерел:

1. Про насіння і садивний матеріал. Закон України. (у ред. наказу № 2530-VIII від 06.09.2018) Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. № 13. С. 92.

2. Насінництво овочевих рослин: навчальний посібник / за ред. О.Д. Вітанова. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. С. 5–14.

3. Державний реєстр сортів рослин, придатних до поширення в Україні на 2023 р. Київ, 2023.

4. ДСТУ 7160 : 2020 «НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ, БАШТАННИХ, КОРМОВИХ І ПРЯНО-АРОМАТИЧНИХ КУЛЬТУР. СОРТОВІ ТА ПОСІВНІ ЯКОСТІ». Технічні умови.

Перспектив лекції (2 год.)

Насінництво овочевих і баштанних рослин – підгалузь овочівництва

Завдання насінництва (овочевих і баштанних рослин) – забезпечити отримання високоякісного насіння при збереженні ним біологічних та цінних господарських ознак сортів (гібридів), які відповідають вимогам діючих стандартів на сортові та посівні якості насіння. Насінництво є безпосереднім